

Koukussa kirjoihin

■ Hannele Klemettilä

Olen ollut koukussa kirjoihin lapsuudesta asti. Lukemisharrastus oli suosittu perhepiirissäni. Kaikki lukivat, kaikkialla, sekä kauno- että tietokirjallisuutta. Kirjoja löytyi usein lahjapaketeista jouluna ja merkkipäivinä. Eräät sukulaisistani myös kirjoittivat kirjoja, mikä oli pienestä tytöstä hyvin hohdokasta. Tätini Irma Kerppola-Sirola käsitteli vakavia ja vaikeita aiheita, kuten eutanasiaa (*Vanhan professorin kuolema*, 1974), ja serkkuni Harri Sirola kohautti porvarillista elämäntyylää kritisoidulla *Abiturientti*-teoksellaan (1980).

En muista ensimmäistä lukemaani tietokirjaa. Luultavasti se liittyi pingviineihin, poneihin tai muihin eläimiin. Teini-ikäisenä ahmin historiallisia romaaneja Mika Waltarista Maurice Druoniin. Kotikirjastomme *Otavan iso tietosanakirja* (1960–65) oli ahkerassa käytössä, kun halusin saada selville lisää muinaisista hallitsijoista, menneistä ajoista ja kaukaisista paikoista. Lueskelin lumoutuneena myös Wallisin, Weberin ja Odherin *Yleistä ihmiskunnan historiaa*. 1800-luvun lopulla julkaistu, vihreänruskeisiin nahkakansiin sidottu teossarja oli päättynyt hyllyymme isovanhempien perintönä. Tekstin sävy oli viehättävällä tavalla juhlava ja vanhahtava. Mustavalkoiset gravyyrit kuvasivat historian merkkimiehiä, kuten Erasmus Rotterdamilaista ja Martti Lutheria.

Kouluvuosien jälkeen elämä kuljetti minut ulkomaille. Asuessani Pariisissa 1986–90 aloin lukea aiempaa järjestelmällisemmin maailmankirjallisuuden klassikkoja sekä tietokirjoja taiteen ja musiikin historian aloilta. Tärkein tietokirjani oli kuitenkin lukioaikainen suomenranska-suomi-sanakirja. Suuren vaikutuksen minuun teki Victor Hugon henkisen kasvun teemojen ympärille kietoutuva romaani *Kurjat*

(1862). Hugo kuvasi elävästi ja kiinnostavasti paitsi päähenkilöitään, myös 1800-luvun alun ranskalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria.

Tietokirjojen merkitys korostui entisestään yliopisto-opintojen myötä 1990-luvulta alkaen. Turun yliopistossa aineyhdistelmäni kuuluivat ranskan kieli ja kulttuuri, taidehistoria ja kulttuurihistoria, joiden ohessa opiskelin pari vuotta yleistä kirjallisuustiedettä. Kaikkiin näihin opintoihin sisältyi valtava määrä lukemistoja. Pysin suorittamaan kaikki mahdolliset kurssit esseitä laatimalla tai kirjatentteinä. Koin mielekkäämmäksi käyttää aikaani kiinnostavan tutkimuskirjallisuuden lukemiseen kuin hitaasti etenevien, usein puisevien luentojen seuraamiseen.

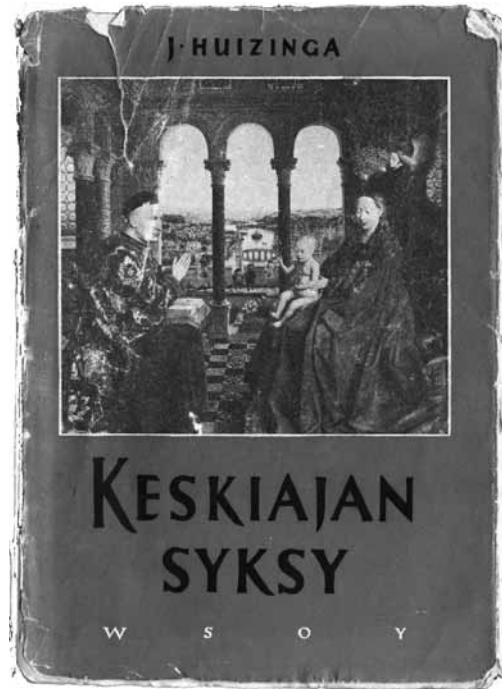
Ensimmäisinä opiskeluvuosina ihastuin Carlo Ginzburgin teokseen *I benandanti* (1966), jossa jännittävään aiheeseen ja nerokkaaseen metodologiaan yhdistyi sulava kirjoitustyyli. Tutkimus käsitteli Friulin seudun talonpoikien maagisia uskomuksia uuden ajan alun inkvisitiopöytäkirjojen valossa. Muita mieleenpainuneita teoksia opiskelua ajoilta ovat Philippe Ariès'n ja Michel Vovellen kuoleman historiaa koskevat laajat tutkimukset (*L'Homme devant la mort*, 1977, ja *La Mort et l'Occident de 1300 à nos jours*, 1983). Luin ne moneen kertaan kannesta kanteen valmistellessani pro gradu -tutkielmaani historian laitokselle.

Minulta kysytään usein, miten minusta tuli keskiajan tutkija. Vakiovastaukseni on, että eräs käänteentekevä kokemus oli tutustuminen Johan Huizingan teokseen *Keskiajan syksy* (1919). Alankomaalainen Huizinga toimi aikoinaan historian professorina perinteikkäässä Leidnin yliopistossa, jossa itsekin sittemmin väittelin tohtoriksi. Huizingalla oli erikoisen vivahteikas ja mukaansatempaava tapa kuvata ja analysoida

da myöhäiskeskiajan elämänmenoa, asenteita ja symbolista ajattelua. Huizingan kuuluisan luonnehdinnan mukaan keskiajan ihmisille oli tyyppillistä sietää samalla kertaa sekä veren hajua että ruusun tuoksua eli häilyä äärimmäisestä julmuudesta hellimpään lempeyteen. Nykytutkijat katsovat eräät Huizingan metodeista ja tulkinnoista vanhanaikaisiksi, mutta monet tunnus- tavat silti hänen tuotantonsa tärkeäksi innoituksen lähteekseen.

En nykyisin juuri ehdi lukea muita kuin tutkijan ja kirjailijan työhöni liittyviä alkupe- räislähteitä sekä oman alani tutkimuskirjalisuutta. Kestosuosikkeihini kuuluvat Michel Pastoureau'n teokset. Pastoureau on symboliikan historian uranuurtaja ja hänen julkaisunsa liittyvät esimerkiksi heraldiikkaan, kuosien ja värien historiaan sekä eläinten merkityksiin keskiajan kulttuurissa. Ilman Pastoureau'n teoksia en epäilemättä olisi koskaan voinut täysin ymmärtää, miksi keskiajan pyövelit käyttivät raidallisia asusteita, tai millaisia kaoottisia vaikutelmia keltaisen ja vihreän värin yhdistelmät synnyttivät katsojissa 600 vuotta sitten, tai miksi sioilla oli tähtirooli keskiajan eläinoikeudenkäynneissä. Luetutan Pastoureau'n tuotantoa jatkuvasti myös keskiajan symboliikan kurssini opiskelijoilla. Valmiista kurssitehtävistä näen, miten inspiroi- va lukemisto synnyttää toistuvasti hedelmällisiä ahaa-elämyksiä ja uusia oivalluksia.

Tutkijan ja tietokirjailijan työhöni liittymät- tömistä kirjoista haluan mainita tässä yhden. Se on Sinikka Klemettilän teos *Matti I Suuri. Matti Klemettilän ihmeellinen elämä* (2009). Päähen- kilö oli kirjoittajan isoisa ja minun iso-isoisäni – Suomen poliittista elämää 1900-luvun alku- puoliskolla piristänyt, monipuolisesti lahjakas ja omalaatuinen herra, jonka elämään mahtui menestyksen riemua ja suuria vastoinkäymisiä. Hyvän kirjan tärkeä tuntomerkki on, että sitä ei malta päästää käsistään ennen loppukappaletta.

Näin juuri minulle kävi *Matti I Suuren* alkuleh- det avattuani.

Kuten monille kollegoilleni, kirjat ovat myös minulle elintärkeitä ja vuosien saatossa niitä on ehtinyt kertyä kokoelmiini hyllymetreittäin. Olen tutkijantyöni vuoksi matkustanut paljon ja muuttanut usein. Suurena haasteena on ollut kuljettaa olennaisin osa kirjastostani uusiin kotikaupunkeihin, viimeksi Cambridgen kautta Lontooseen. Kuormajuhdiksi joutuvat mones- ti pahaa-aavistamattomat sukulaiset ja ystävät: tuliaisten sijaan he rahtaavat matkalaukuis- saan suosikkikirjojani merten taa, eri puolille Eurooppaa.

Kirjoittaja on Suomen Akatemian tutkijatohtori ja tietokirjailija. Lehden seuraavassa numerossa elä- mänsä tietokirjoista kertoo kuvataiteilija ja profes- sori (emeritus) Lauri Anttila.